

MISLIM DA SU OSOBE SA INVALIDITETOM PREVIŠE TOLERANTNE U OSTVARIVANJU SVOJIH PRAVA

Poštovani čitaoci,

Opšta deklaracija Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima proglašena 10. decembra 1948. godine zbog čega se ovaj datum obilježava kao Međunarodni dan ljudskih prava, povod je za razgovor sa stručnom saradnicom u Odjelu za praćenje prava osoba sa invaliditetom Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Zoricom Tatić.

INICIJATIVA: Možete li nas kratko uputiti u stanje u BiH što se tiče poštivanja Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom sa vaše strane kao stručne saradnice Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH?

Imajući u vidu vrijeme ratifikovanja UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, mogu reći da ima dosta pozitivnog pomaka u normativnom smislu, međutim praksa pokazuje drugačije stanje.

Naime, upravo osobe sa invaliditetom svojim obraćanjima Instituciji ombudsmena ukazuju da BiH nije osigurala, niti uspostavila mehanizme dosljedne primjene zakona i drugih propisa kako bi se stvorili uslovi za ostvarivanje priznatih prava. Doprinos ovakvom stanju je i činjenica da se najvećim dijelom priznavanje prava temelji na socijalnom statusu a ne na potrebama osoba sa invaliditetom.

INICIJATIVA: U kojoj oblasti su osobe sa invaliditetom najugroženije?

Najveći broj žalbi zaprimljenih u Instituciji ombudsmena odnosi se na: problem pristupačnosti, kašnjenja isplate naknada po osnovu invalidnosti, neisplaćivanja naknada i šteta dosuđenih pravosnažnom sudskom odlukom, dužine trajanja postupka odlučivanja po žalbi pred drugostepenim organom, prava na socijalnu zaštitu, ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu, zaštite osoba sa invaliditetom od svih vidova diskriminacije, kao i drugih prava. Takođe, ove godine česta su obraćanja udruženja osoba sa invaliditetom u smislu da nisu adekvatno konsultovani prilikom donošenja zakonskih rješenja o njihovim pravima.

INICIJATIVA: Kako gledate na izvješća o stanju prava osoba sa invaliditetom u BiH koja dolaze od međunarodnih institucija vezanih za Alternativni izvještaj o primjeni Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom UN za Bosnu i Hercegovinu?

Institucija Ombudsmena u okviru međunarodne saradnje takođe podnosi izvještaje o stanju ljudskih prava relevantnim Komitetima UN. U julu je podnesen Izvještaj Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine o primjeni UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Izvještaj sadrži i konkretne Preporuke organima vlasti u Bosni i Hercegovini.

INICIJATIVA: Šta konkretno planirate uraditi, kao stručna saradnica Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH, na poboljšanju položaja osoba sa invaliditetom?

Moj rad na zaštiti ljudskih prava kreće se u okviru nadležnosti koje su utvrđene Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine. To ukratko znači, da u najvećem dijelu zavisi upravo od žalbi građana,

ukazivanja na određenu problematiku i zahtijevanja reakcije Ombudsmena.

Kada su u pitanju žalbe osoba sa invaliditetom, ove godine u prvi plan stavljen je problem pristupačnosti. Takođe, obilaskom ustanova socijalne zaštite i psihijatrijskih klinika započeo je rad na Specijalnom izvještaju o stanju u ustanovama gdje su smještena lica sa intelektualnim teškoćama. Naime, ukoliko imamo više obraćanja oko iste problematike, tamo gdje zahtijeva javni interes, radi se specijalni izvještaj, koji se dostavlja na oba doma Parlamenta Bosne i Hercegovine radi usvajanja preporuka datih specijalnim izvještajem. Nadalje, neizostavne su i aktivnosti usmjerene na promovisanju ljudskih prava. Ovo je i prilika da se pozovu osobe sa invaliditetom da iskoriste kapacitete i nadležnosti Institucije ombudsmena, kako bi zajedno pokušali promijeniti trenutno stanje.

INICIJATIVA: Da li imate kontakte sa nevladinim organizacijama koje se bave ljudskim pravima po pitanju ostvarivanja prava ove populacije?

Svakako, saradnja sa udruženjima osoba sa invaliditetom je jedan od načina praćenja ostvarivanja prava osoba sa invaliditetom. Udruženja nastojimo informisati o aktivnostima ove Institucije (npr. Preporuka upućena TV servisima radi prilagođavanja informativnih programa osobama oštećenog sluha), pružajući pravnu pomoć, podržavanjem projekata, postupajući po pojedinačnim žalbama pojedinaca i udruženja. Ovu priliku koristim da se zahvalim "Lotosu", čiji su predstavnici zajedno sa mnom izašli na lice mjesta u Skupštinu Tuzlanskog kantona, u cilju utvrđivanja postojanja arhitektonskih barijera. Naime, Ombudsmeni su početkom 2016. godine izdali Specijalni izvještaj "Pristupačnost radnih prostora zakonodavnih tijela u Bosni i Hercegovini osobama sa invaliditetom", kojim je preporučeno zakonodavnim organima u

Bosni i Hercegovini da preduzmu mjere u cilju uklanjanja arhitektonskih barijera. Praćenje realizacije preporuka datih Specijalnim izvještajem vršeno je u saradnji sa predstavnicima udruženja osoba sa invaliditetom.

INICIJATIVA: Koja vrsta podrške se najviše pruža osobama sa invaliditetom u našoj državi, šta nedostaje za bolji pristup osobama sa invaliditetom i poboljšanje kvalitete njihovog života?

Ako su u pitanju usluge licima sa invaliditetom koje su definisane kroz zakone o socijalnoj zaštiti, ovakvo stanje je manje-više, neminovno iz razloga što se usluge socijalne zaštite uglavnom ostvaruju na lokalnom/opštinskom nivou. Ovakav sistem socijalne zaštite omogućava da se pruži prilika kreiranja sistema socijalne zaštite u lokalnoj zajednici prema materijalnim mogućnostima. Dosadašnji rad na predmetima u Instituciji ombudsmena pokazuje da se na nivou oba entiteta više pažnje posvećuje obezbjeđivanju novčanih prava za osobe sa invaliditetom i institucionalnom zbrinjavanju nego ostalim vrstama usluga, posebno procjeni, njezi i pomoći u kući, personalnoj asistenciji itd. Još uvijek u organizacijama i institucijama socijalne zaštite nisu otklonjeni tradicionalni pristupi koji potenciraju i u prvi plan ističu materijalna davanja, a zanemaruju stručnu pomoć koja treba da dovede do samostalnosti i integrisanosti osoba sa invaliditetom. Za drugačiji odnos, organizacije i institucije trebaju dodatnu obuku i učenje novih pristupa, ali i osobe sa invaliditetom trebaju pomoć u drugačijem razumijevanju uloga organizacija i institucija u javnom i nevladinom sektoru.

INICIJATIVA: Svakim danom sve više državljana BiH odlazi u strane države zbog loših životnih uslova, loše socijalne i zdravstvene zaštite, ali i zbog nemogućnosti

zaposlenja u našoj zemlji. Da li imate neke podatke koji pokazuju koliko je osoba sa invaliditetom napustilo BiH u proteklom periodu?

S obzirom da Bosna i Hercegovina nema zvaničnu evidenciju o broju osoba sa invaliditetom, ne raspoložemo ovim podacima.

INICIJATIVA: Kako procjenjujete odgovornost državnih i društvenih institucija za aktuelno stanje osoba sa invaliditetom? Da li treba zaoštriti pitanje njihove odgovornosti? Kako uopšte mijenjati taj odnos?

Svakako treba pooštriti pitanje odgovornosti vlasti zbog diskriminacije osoba sa invaliditetom, jer bez obzira o kojem pravu je riječ, ukoliko neko ne može da ostvari "to" pravo, vrši se diskriminacija koja je zakonom zabranjena. Odnos nadležnih prvo treba mijenjati kroz promjenu svijesti o potrebama osoba sa invaliditetom. Ovo je jedan od najvećih zadataka ove Institucije: ukazati nadležnima da svi imamo jednake potrebe. Usljed navedenog, smatram nužnom dodatnu edukaciju o ljudskim pravima za organe vlasti, nastavnike, socijalne radnike, zatvorske čuvare, pravnike, sudije, tužioce i dr.

INICIJATIVA: Po(r)uka za osobe sa invaliditetom i za one koji nemaju razumijevanja za njih?

Mislim da su osobe sa invaliditetom previše

tolerantne kada su u pitanju ne/mogućnost ostvarivanja njihovih prava. Jedan od razloga je nedovoljna informisanost. Posebno apelujem ovim putem na udruženja osoba sa invaliditetom da organizuju obuke i omogućavaju adekvatnu edukaciju svojih članova. Iako živimo u vremenima gdje jako često gubimo volju na bilo kakvu aktivnost, moramo težiti ka uklanjanju izvora stigme i diskriminacije.

Funkcija Institucije ombudsmena jeste i preventivna i zaštitna, svakako smo na raspolaganju građanima, i meni bi bilo izuzetno zadovoljstvo da i ovaj intervju doprinese boljoj informisanosti građana o načinu kome se obratiti u cilju zaštite njihovih prava. Građane upućujem da se informišu o načinu obraćanja Instituciji ombudsmena putem internet stranice:

www.ombudsmen.gov.ba

Ove godine Institucija ombudsmena je obilježila 20 godina postojanja, usljed čega je održana međunarodna konferencija „Jednaki u različitosti“.

Ovakav naziv konferencije nije slučajan i predstavlja poruku svim organima vlasti u Bosni i Hercegovini i njenim građanima, da svi imamo jednaka prava bez obzira na to koliko smo različiti.

Pripremila: F. Hasanović

IMA LI IZLAZA

"To je za tvoje dobro, unutra si siguran i ništa ružno ti se ne može desiti, vani je opasno i ne bi se snašao. A dok si ovdje, u najgorem slučaju samo mogu da te obuzmu suicidalne misli usljed duge izolacije, a ti onda u potpunosti promijeni ugao gledanja na život, uzmi stvari (kolica) u svoje ruke i pomjeri se u drugi ćošak sobe."

-Država koja brine za tebe.-

